

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТРИК У ДОСЛІДЖЕННІ РИТМУ АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ

Гуменюк Інна Леонідівна
кандидат філологічних наук, доцент
Гамбурзький університет,
Факультет гуманітарних наук,
Інститут англістики та американістики

Сучасні емпіричні дослідження ритму мовлення на матеріалі різних мов спираються на розуміння цього інтонаційного компоненту як градуйованого явища. Саме за ритмом мови світу традиційно поділяються на ізоакцентні та ізосилабічні. Проте результати новітніх фонетичних розвідок свідчать про те, що такий поділ не є достатньо коректним, оскільки не всі досліджувані мови підпадають під таку градацію [1; 2]. На думку закордонних лінгвістів, слід розглядати мови у континуальній площині, де має місце шкала ритмічності від ізоакцентних (германських, арабських, слов'янських) до ізосилабічних (романських) мов [3]. Основою такого підходу до вивчення ритму є розуміння того, що ізоакцентні мови відзначаються варіативністю у проміантності наголошених і ненаголошених складів (включаючи їхню тривалість). В свою чергу, ізосилабічні мови характеризуються незначною варіативністю ступеню виділення або її відсутністю у наголошених та ненаголошених складах. Виходячи з описаних вище ознак мов різних за ритмічною будовою особливого значення набувають дослідження ритму мовлення білінгвів, для яких англійська мова є другою мовою спілкування.

Сучасні вітчизняні розвідки мовлення українських білінгвів орієнтовані на дослідження специфіки взаємодії української та англійської мов на різних мовних рівнях, серед яких просодичний рівень займає окреме місце [4; 5]. Вивчення особливостей ритму інтерферованого мовлення українців здійснюється за загальновідомими методиками експериментальних фонетичних досліджень [6; 7], які передбачають аудитивний та акустичний аналіз. В процесі здійснення інструментального аналізу досліджується функціонування тональних, темпоральних та динамічних параметрів. При цьому, у запропонованих методиках не використовуються метрики обрахування варіативності тривалості вокальних інтервалів та виокремлення їхньої долі у висловлюванні. Отже, метою даної праці є обґрунтування використання вимірів тривалості вокальних інтервалів та визначення їхньої відсоткової частки у висловлюванні задля аналізу акустичних корелятивів ритму мовлення українців-білінгвів.

Матеріалом наукової розвідки слугують аудіо записи зразків підготовленого (начитаний текст) та спонтанного (інтерв'ю) мовлення українців-білінгвів (записи зроблено у фонетичній лабораторії Гамбурзького університету) та британців [8].

У вивченні підсистеми ритму робилися спроби опису ритміки англійського мовлення на сегментному (окремі звуки) [4] та надсегментному (синтагма, ритмогрупа) рівнях [4; 9]. Проте у нашому дослідженні аналізу підлягають не окремі голосні звуки, а голосні інтервали (один або більше голосних звуків, які не перериваються приголосними).

Так для обчислення варіативності тривалості голосних інтервалів можуть бути застосовані наступні метрики:

- Відсотковий коефіцієнт варіації (VarcoV), який обраховується як стандартне відхилення тривалості усіх вокальних інтервалів, розділеної на їхню середню тривалість;
- Унормований індекс парної варіації для вокальних інтервалів (nPVI-V), який є сумою абсолютних величин різниці тривалості послідовних вокальних інтервалів, унормованою їхнім середнім значенням.
- Відсоткова доля тривалості вокальних інтервалів від загальної тривалості висловлювання (%V).

Перші два виміри враховують тривалість вокальних інтервалів. При цьому, відсотковий коефіцієнт варіації є загальним параметром, який вбирає тривалість всіх голосних інтервалів, незалежно від їхньої позиції у висловлюванні/тексті. Даний вимір обраховує варіативність тривалості інтервалів із застосуванням методу стандартного відхилення. На противагу описуваній вище метриці, унормований індекс парної варіації для вокальних інтервалів є локальним виміром, у якому розглядаються лише послідовні голосні інтервали. Щодо третьої метрики, то логічним обґрунтуванням її застосування є той факт, що мовам/їхнім варіантам з тенденцією до ізосилабічності притаманні редукція та довгі сполучення приголосних. Такі відмінності зменшують тривалість звучання цілого висловлювання.

Описані вище акустичні кореляти ритму застосовуються для двох експериментальних груп. Першу групу складають зразки підготовленого і спонтанного мовлення пересічних українців, які володіють англійською мовою (кількість дикторів – 25). До другої групи ввійшли записи двох типів мовлення британців-носіїв мови (кількість дикторів – 25).

Дібрані аудіо записи підлягають транскрибуванню й сегментації з подальшим вимірюванням тривалості вокальних сегментів за допомоги програми *Praat*. Реєстрація та опрацювання отриманих результатів здійснюється згідно з методичними рекомендаціями щодо користування вказаною вище програмою з обробки звуку [2].

Наступними етапами дослідження ритму мовлення українських білінгвів є статистична обробка даних акустичного аналізу та їхня лінгвістична інтерпретація.

Застосування описаних вище вимірів дозволяє скорегувати й збагатити традиційні методики емпіричних досліджень з лінгвістики. Порівняння отриманих результатів у двох групах дає підстави для встановлення ритмічної природи англійського мовлення українських білінгвів та визначення ступеню впливу на неї української мови.

Список літератури

1. Gut, U. (2005). Nigerian English prosody. *English World-Wide*, 26(2), 153-177.
2. Fuchs, R. (2016). *Speech rhythm in varieties of English: Evidence from educated Indian English and British English*. Singapore: Springer.
3. Braun B., & Geiselman, S. Italian in the no-man's land between stress-timing and syllable-timing?: Speakers are more stress-timed than listeners. *Interspeech: Proceedings of 12th annual conference of the International Speech Communication Association* (pp. 2697-2700). August 27-31, 2011, Florence, Italy.
4. Валігура, О. Р. (2008). *Фонетична інтерференція в англійському мовленні українських білінгвів*. Тернопіль: Підручники і посібники.
5. Кочубей, В. Ю. (2006). *Особливості вимовного акценту в англійському мовленні українців: фонемний та фонетичний аспекти*. (автореф. дис. канд. філол. наук). Київський національний лінгвістичний університет. Київ, Україна.
6. Калита, А. А. (2001). *Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання*. Київ: Вид. центр КДЛУ.
7. Стеріополо, О. І. (2014). Система принципів і засобів організації фонетичного дослідження підготовленого і спонтанного мовлення. *Вісник КНЛУ. Серія: Філологія*, №1, Т.17, 176-187.
8. DyViS Database www.ling.cam.ac.uk/dyvis
9. Забужанська, І. Д. (2016). *Ритмічна організація американських постмодерністських поетичних текстів (експериментально-фонетичне дослідження)* (дис. канд. філол. наук). Київський національний лінгвістичний університет. Київ, Україна.